

Lassan indul a verseny

A távközlés szabályozásának rövid távú hatásai

A távközlési piac liberalizációjáról szóló, egy éve elfogadott törvény megszületése óta csak csak mérsékelt és lassan kibontakozó a verseny. Mint másutt, itt is nagyobb biztonságot nyújt a nagyobb piaci erő. A cikk szerzője azonban hosszabb távon a szolgáltatók kiélezett pozícióharcát valószínűsíti, ahol a törvényi szabályozás egyensúlyozó szerepére egyre nagyobb szükség lesz.

A 2001 késő tavaszán elfogadott, a távközlési piac liberalizációjáról szóló törvény a piac szolgáltatói számára sok félelmet és reményt alapozott meg. Az új szabályozás célul tűzte ki a piaci erőkülönbségek csökkentését, amelyet minden Matávon kívüli szolgáltató értelemszerűen üdvözölt. A magyarországi piac kicsiny, de azért „kellemes” jövedelmet, mintegy 120 milliárd forintos (konszolidált) profitot termelt 2001-ben, tehát nem kis összegért indult el a harc.

MI VÁLTOZOTT A TÖRVÉNY ELFOGADÁSA ÓTA?

A kereslet alacsony sajátár-rugalmassága miatt a versenyfenyegetés hatására bekövetkező árcsökkenés egyben a szolgáltatók számára bevételcsökkenést is jelent. A verseny éleződése a vezetékes összekapcsolási díjak mérséklődéséhez vezet, ami önmagában is csökkenti a fogyasztói árakat. Ráadásul a mobiltelefonok robbanásszerű elterjedésével a vezetékes hangpiacon a mobil irányú hívásokat leszámítva az utóbbi években lassan, de egyértelmű csökken a percforgalom. Ezt a hatást ellensúlyozhatná a mobiltelefon-piacon észlelt forgalomnövekedés, aminek manapság elsődleges forrása a hálózat extenzív fejlődése. Ugyanakkor azt is tapasztalható, hogy az egy aktív SIM-kártyára jutó bevétel az új ügyfelek csekélyebb telefonhasználata miatt csökken.

A verseny éleződése a vezetékes összekapcsolási díjak mérséklődéséhez vezet, ami önmagában is csökkenti a fogyasztói árakat. Ráadásul a mobiltelefonok robbanásszerű elterjedésével a vezetékes hangpiacon a mobil irányú hívásokat leszámítva az utóbbi években lassan, de egyértelmű csökken a percforgalom.

Ebbe a sorba illeszkedik a vezetékes és mobilszolgáltatók közötti összekapcsolási díjak ügye is. A Vivendi az aszimmetrikus díjszerkezet miatt panaszt nyújtott be a Hírközlési Döntőbizottsághoz. A döntés köz-

vetlen kockázata az, hogy nagyon nagy mértékben lecsökkenhet a mobilszolgáltatók profitja, ha a vezetékes mobilhívásokért a vezetékes szolgáltatóknak ugyanannyit kellene csak fizetni, mint a mobiltelefonokról vezetékes szám hívásakor a mobilszolgáltatóknak. Ebben az esetben a vezetékes szolgáltatóknál a különbözet megtakarítás formájában jelenik meg. Ehhez járul az árcsökkenés következtében a növekvő vezetékes-mobil irányú forgalom. A piacbővülés (olcsóbb vezetékes-mobil irányú díjak) következtében növekszik a vezetékes bevétel, de nem annyival, amennyivel csökken a mobilszolgáltatóké.

Erre a mobilszolgáltatók a hálózaton belüli hívások ösztönzésével tudnak válaszolni, amit legegyszerűbben árcsökkenéssel érhetnek el. Árrugalmassági okokból azonban ez a profitráta csökkenéséhez vezet és a profittömeg növekedése valószínűleg nem kompenzálná őket az összekapcsolási díj csökkenéséből származó profitcsökkenésért.

A potenciális piacméret-változás mértékét modellszámításokkal próbáltuk megbecsülni. Ennek eredménye az lett, hogy a piac törvényben előírt liberalizálásának megtörténtétől (a kötelező kellékek: RUO, RIO, szerződések hatályba lépése) számított első évben azt valószínűsítettük, hogy a Matáv Rt. bevétele mintegy 45–50 milliárd forinttal csökken. Azonban nem így történt. A törvényi szabályozás óta eltelt időben nyilvánvalóvá vált, hogy a nagy szereplőknek, bár komoly érdekek feszülnek egymásnak, nem cél-

Május végén lejárnak a koncessziós területekre szerzett monopoljogok a Matáv Rt. öt koncessziós körzetében, ezzel erősödik a verseny. Ugyancsak a piaci harc éleződését fogja magával hozni az újabb összekapcsolási szerződések megkötése is.

juk a helyzet kiélezése. Az összekapcsolási díjakban eddig nem következett be földcsuszamlásszerű változás. Bár megjelentek már az első ügyfélátcsábító ajánlatok is, meghatározó mozgás még nem indult

be a hangpiacon. A hatósági árak sem hoztak átütő változásokat. Ezért a nagy szolgáltatók, és elsősorban a Matáv hangpiaci bevételeit és piaci pozícióit eddig a verseny erősödése komolyan nem veszélyeztette.

A törvényi szabályozás óta eltelt időben nyilvánvalóvá vált, hogy a nagy szereplőknek, bár komoly érdekek feszülnek egymásnak, nem céljuk a helyzet kiélezése. Az összekapcsolási díjakban eddig nem következett be földcsuszamlásszerű változás. Bár megjelentek már az első ügyfélátcsábító ajánlatok is, meghatározó mozgás még nem indult be a hangpiacon. A hatósági árak sem hoztak átütő változásokat. Ezért a nagy szolgáltatók, és elsősorban a Matáv hangpiaci bevételeit és piaci pozícióit eddig a verseny erősödése komolyan nem veszélyeztette.

Véleményünkön az sem nem változtat, hogy számos területen történt elmozdulás a versenyfeltételek javításának irányába. A Hírközlési Döntőbizottság (HDB) elfogadta a Matáv Rt.-nek a helyi hurok megosztásáról szóló referenciaajánlatát. A Matáv még a HDB döntése előtt felajánlotta összekapcsolási szerződés kötését az alternatív szolgáltatókkal.

VÁRHATÓ FEJLEMÉNYEK

Május végén lejárnak a koncessziós területekre szerzett monopoljogok a Matáv Rt. öt koncessziós körzetében, ezzel erősödik a verseny. Ugyancsak a piaci harc éleződését fogja magával hozni az újabb összekapcsolási szerződések megkötése is.

A nagy vezetékes szolgáltatók – elsősorban a Matáv – számára a versenykockázat növekedését jelenti a HDB friss elvi döntése, miszerint az internet szolgáltatók nem kötelezhetőek egyoldalúan számlázásra, azaz a vezetékes szolgáltatók adott esetben kötelesek lehetnek számlázni az internetes ügyfeleknek is. (A döntést a Matáv egyébként nem fogadja el.) Ez megteremtené az első precedenst a harmadik fél számára történő

számlázásra, ami a drága és beszédési kockázatot is hordozó számlázás gondját a vezetékes szolgáltatóra hárítja. A számlázási rendszer hiánya ma óriási akadályt jelent a piacra lépést tervező kis (befektetési kockázatviselő hajlandósággal rendelkező) alternatív társaságok előtt.

Újabb lökést adhat a verseny kiéleződésének a mobiltelefon piac telítődése és a harc a piac újrafelosztásáért, de ez legalább egy-másfél éves távlatban jelent reális veszélyt a szolgáltatókra nézve.

A számhordozhatóság biztosítása (2003-tól) megteremti annak üzleti feltételeit, hogy egy ügyfélszolgáltatót választhasson anélkül, hogy a telefonszáma megváltozzon. Ez már kézzelfoghatóan versenybarát lépés lesz.

Az egyetemes szolgáltatási kötelezettség a „helyhez kötött előfizetői hálózati végponton”, azaz a vezetékes hálózatban (valamit a nyilvános telefonálás, kezelői szolgáltatások és segélyhívás területén) érvényesül. A törvény által létrehozott kompenzációs alapból (részlegesen) pótolhatják a kötelezettek az üzleti alapon nyújtott előfizetési díj és a kedvezményes díj közötti különbséget. Azonban ez az alap nem véd a technológiai verseny ellen. A mobiltelefonok egyre szélesebb elterjedtsége következtében a hívások növekvő része marad mobilhálózatokon belül, s a vezetékes telefon növekvő eséllyel marad „biztonsági tartalék”, aminek használatát az egyetemes szolgáltatás csökkentett díja az egyébként fizetőképes ügyfél számára teszi kedvezményesebbé.

A törvény a „jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatóval” (legalább 25%-os piaci részesedés a vezetékes, a mobiltelefon-szolgáltatás, az összekapcsolási és béreltvonalai szolgáltatási piacokon) szemben szigorúbb szabályokat állapít meg, annak érdekében, hogy az erőfölényévek nehezebben élhessen vissza. A megállapított küszöbnél kisebb szolgáltatók számára megteremtődik az esély a „mazsolázásra”, azaz megfelelő ajánlat esetén megszerezhetik maguknak a „jó” ügyfeleket. Elsősorban a vezetékes telefon előfizetőjének elérése – az un. „helyi hurok” részleges vagy teljes átengedése a tét. Ezt követően viszont e kisebb szolgáltatók monopolizálhatják a piacukat, mert a mai szabályok nem kötelezik őket arra, hogy akár a később jövő kisebb szolgáltatók számára is, de megteremtsék a verseny lehetőségét.

VISSZAFOGOTT BEFEKTETŐK

A távközlési piacot érő számos hatás közül mindenképpen meg kell említeni az infrastruktúrafejlesztő befektető magatartás lényeges átalakulását. Mindenki számára világos, hogy a távközlés fejlesztésének nagy extenzív korszaka lezárult. A tömegpiacokon az alapvető infrastruktúra kiépítése a jelenlegi technológiai szinten jórészt megtörtént. Azonban a távközlés új szabályai technológiaváltást, új hálózatok kiépíté-

A befektetők jellemzően igyekeznek erőforrásaikat számukra legfontosabb piacokra összpontosítani, ezért vagy periférikus, így a kelet-európai befektetések értékesítésével próbálkoznak, vagy stratégiai befektetőből gyakorlatilag pénzügyi befektetővé alakulnak át.

sét különösképpen nem támogatnak. Ez különösen fontosá válik annak fényében, hogy a magyarországi távközlési piacon található meghatározó befektetők többsége kulcspiaccain az utóbbi néhány évben rendkívül komoly nehézségbe került. Ennek kihatása elérte a magyar piacot is. A befektetők jellemzően igyekeznek erőforrásaikat számukra legfontosabb piacokra összpontosítani, ezért vagy periférikus, így a kelet-európai befektetések értékesítésével próbálkoznak, vagy stratégiai befektetőből gyakorlatilag pénzügyi befektetővé alakulnak át. Ez megmutatkozik az erőforrások hosszabb távon akár ésszerűtlennek minősíthető korlátozásban, drasztikus költségcsökkentésben, a rövid távú profit maximalizálásában, de tetten érhetjük a beruházások, akvizíciók visszafogásában is. Következésképp arra számíthatunk, hogy a következő időszakban a technológiai megújulás sebessége látványosan mérséklődik a magyar távközlési piacon. A beruházási költség akár a felére is visszaeshet. Ezen nem változtat az sem, hogy a piac legnagyobb szereplői látványos üzleti eredményt produkálnak. A bajba került befektetők természetesen nyomást próbálnak gyakorolni a szabályozóra is, hogy maximalizálhassák eredményességüket.

A szerző

a Teleszkóp Kft. ügyvezetője
telekommunikációs tanácsadó